

สิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบล พันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมมัตตปธาน 4

Community Rights in Addressing the Impacts of Solid Waste Landfill Sites
in Phan Lan Subdistrict, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province,
Based on the Fourfold Right Efforts (Sammappadhana)

งาม แสนมุข¹ สยาม ดำปรีดา² และอัครเดช พรหมกัลป์³

Ngam Saenmuk, Sayam Dampreeda and Akaradecha Brahmakappa

Received: September 03, 2025

Revised: October 12, 2025

Accepted: November 12, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัตตปธาน 4 และสิทธิชุมชนกับการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย ตามหลักสัมมัตตปธาน 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย จำนวน 298 คน โดยใช้แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นค่าความเชื่อมั่น 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

¹ องค์การบริหารส่วนตำบลพันลาน; Panlan Subdistrict Municipality

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: ngam.journal@gmail.com, Tel. 080-0645939

กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาพบว่า ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย ตามหลักสัมปทาน 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.82 และระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย ตามสิทธิชุมชนตามตามมาตรา 43 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.91 ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปทาน 4 และสิทธิชุมชนกับการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.905^{**}$) แนวทางในการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะตามหลักสัมปทาน 4 พบว่า 1) เสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วม โดยตั้งคณะกรรมการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมและเปิดช่องทางร้องเรียนที่โปร่งใส 2) สร้างความรู้และความตระหนักด้านการคัดแยกขยะ ส่งเสริมระบบธนาคารขยะและการรีไซเคิลในชุมชน 3) สนับสนุนจากภาครัฐและท้องถิ่นผ่านโครงการจัดการขยะ เช่น การทำปุ๋ยหมักและการผลิตเชื้อเพลิงขยะ (RDF) พร้อมจัดสรรงบประมาณและเทคโนโลยี และ4) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ สถานศึกษา ศาสนสถาน และภาคเอกชน เพื่อสร้างระบบจัดการขยะที่เข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: สิทธิชุมชน, บ่อฝังกลบขยะมูลฝอย, หลักสัมปทาน 4, สิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย

Abstract

This research article aimed to: (1) examine community rights concerning the municipal solid waste landfill in Phan Lan Subdistrict, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province; (2) analyze the relationship between the Four Right Efforts (Sammappadhana) and community rights in addressing the impacts of the municipal solid waste landfill; and (3) propose guidelines for promoting community rights in mitigating landfill-related problems based on the principles of the Four Right Efforts (Sammappadhana). A mixed-methods approach was employed, comprising primarily

Research Article

quantitative research with 298 respondents affected by the landfill sites. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.988. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative component involved in-depth interviews with 18 key informants, using a structured interview guide, and data were analyzed using descriptive content analysis. The findings revealed that the overall level of community rights concerning the municipal solid waste landfill, based on the principles of the Four Right Efforts (Sammappadhana), was high, with a mean score of 3.61 (S.D. = 0.82). Similarly, the level of community rights in accordance with Section 43 of the Constitution was also high, with a mean score of 3.90 (S.D. = 0.91). Moreover, the relationship between the Four Right Efforts (Sammappadhana) and community rights in addressing the impacts of the municipal solid waste landfill in Phan Lan Subdistrict, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province, was found to be very high ($r = 0.905^{**}$, $p < 0.01$). The proposed guidelines for promoting community rights in addressing the impacts of solid waste landfills based on the principles of the Four Right Efforts (Sammappadhana) are as follows: (1) strengthen participatory mechanisms by establishing community environmental committees and creating transparent complaint channels; (2) enhance knowledge and awareness of waste separation while promoting community-based waste banks and recycling systems; (3) provide governmental and local support through waste management projects such as composting and refuse-derived fuel (RDF) production, along with adequate budgets and technological resources; and (4) develop collaborative networks among communities, government agencies, educational institutions, religious organizations, and the private sector to build a resilient and sustainable waste management system.

Keywords: Community Rights, Solid Waste Landfill, Fourfold Right Efforts

(Sammappadhana), Community Rights in Addressing the Impacts of Solid Waste Landfills

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2567 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศประมาณ 27.20 ล้านตัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปัจจัยด้านการบริโภคที่เปลี่ยนแปลง การขยายตัวของชุมชน เศรษฐกิจอุตสาหกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) การจัดการขยะที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งในด้านการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงพาหะนำโรค รวมถึงการส่งกลิ่นรบกวนจนสร้างความเดือดร้อนในชุมชน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมควบคุมมลพิษได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะ พ.ศ. 2565–2570 ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการนำแนวทางสากลมาประยุกต์ใช้ เช่น หลัก 3R (Reduce, Reuse, Recycle) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Resource Efficiency) ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ (Extended Producer Responsibility) ตลอดจนการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามพรมแดน (กรมควบคุมมลพิษ, 2564)

จังหวัดนครสวรรค์เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยต่อวันเป็นจำนวนมาก ซึ่งในปี 2567 พบว่า จังหวัดนครสวรรค์จะมีปริมาณขยะมูลฝอยอยู่ที่ 323,025 ตัน ต่อปี หรือวันละ 885 ตัน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในการสำรวจฐานข้อมูลขยะมูลฝอยชุมชนของทั้งประเทศได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการสำรวจข้อมูลและรายงานผลไปยังกระทรวงมหาดไทยผ่านระบบออนไลน์ตามแบบรายงานผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (แบบรายงาน มฟ.2) ซึ่งปริมาณขยะที่เกิดขึ้นนั้น มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานการให้บริการเก็บขนขยะจำนวนทั้งสิ้น 87 แห่ง จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 142 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 67.27 ขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัดนครสวรรค์ มีการนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการในแหล่งกำจัดขยะจำนวน 22 แห่ง แบ่งเป็นศูนย์กำจัดขยะแบบถูกหลักสุขาภิบาล จำนวน 4 แห่ง และแหล่งกำจัดขยะแบบเทกองควบคุม จำนวน 18 แห่ง สำหรับจังหวัดนครสวรรค์แม้จะมีพื้นที่ในการกำจัดขยะและการบริหารการกำจัดขยะที่ควบคุมแต่ก็ยังคงไม่มากพอสำหรับปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2567)

ตำบลพินลานเป็นหนึ่งในสี่สิบสองพื้นที่กำจัดขยะของจังหวัดนครสวรรค์ และเป็นหนึ่งในสี่ศูนย์กำจัดขยะที่ดำเนินการตามหลักสุขาภิบาล โดยมีเทศบาลเมืองชุมแสงเป็นผู้รับผิดชอบ ศูนย์กำจัดดังกล่าวตั้งอยู่เลขที่ 88 หมู่ 2 ตำบลพินลาน อำเภอชุมแสง ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 13 แห่ง นำขยะมูลฝอยมาทิ้งรวมกันในศูนย์ฯ แห่งนี้ โดยมีปริมาณเฉลี่ยประมาณ 26 ตันต่อวัน หรือ 9,490 ตันต่อปี (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) ทั้งหมดถูกกำจัดด้วยวิธีการฝังกลบบนพื้นที่ประมาณ 25 ไร่ 3 งาน 7 ตารางวา แม้ว่าศูนย์กำจัดขยะตำบลพินลานจะดำเนินการตามมาตรฐานสุขาภิบาล แต่ยังคงเผชิญปัญหาสำคัญจากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการที่มีเพียงศูนย์กำจัดเพียงแห่งเดียวรองรับขยะจาก 13 พื้นที่ ส่งผลให้บ่อฝังกลบมีแนวโน้มเต็มและอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต

ปัญหาการวิจัยในครั้งนี้จึงอยู่ที่การจัดการขยะมูลฝอยของศูนย์กำจัดขยะตำบลพินลานที่แม้จะดำเนินการตามรูปแบบสุขาภิบาล แต่ยังไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดมาตรการแยกประเภทขยะ และการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยรอบ ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ อาชีพ การเกษตร และคุณภาพ ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาเพื่อหาหลัก แนวทาง หรือรูปแบบการแก้ไขที่เหมาะสม อันจะช่วยลดผลกระทบเชิงลบและส่งเสริมสิทธิ ชุมชนในการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางแก้ปัญหาขยะอย่าง ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพินลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปทาน 4 และสิทธิชุมชนกับการแก้ไข
ปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหามลพิษจากบ่อฝัง
กลบขยะในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมปทาน 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิชุมชน การจัดการ
ขยะ การแก้ไขปัญหามลพิษจากบ่อฝังกลบขยะ และหลักสัมปทาน 4 โดยมีตัวแปรต้น และตัว
แปรตามดังนี้ ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ สิทธิชุมชนกับการแก้ไขปัญห
ผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ ตามหลักสัมปทาน 4 ประกอบด้วย

1) สังวรปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในการป้องกันมิให้เกิดปัญหามลพิษจากบ่อฝัง
กลบขยะ)

2) ปหานปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในกำหนดมาตรการในการลดปัญหามลพิษที่
เกิดขึ้นจากบ่อฝังกลบขยะ)

3) ภาวนาปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในการหากลยุทธ์ วิธีการ ในการแก้ไขปัญหามาจาก
ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อฝัง)

4) อนุรักษนาปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในการรักษา ชุมชน คนในชุมชน รวมถึง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมิให้ได้รับผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ สิทธิชุมชนตามตามมาตรา 43 ซึ่งบัญญัติไว้
ว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

1) ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู (ชุมชนพันลาน สามารถอนุรักษ์ พื้นฟู พื้นที่บริเวณ
ใกล้เคียงของบ่อฝังกลบขยะให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย สะอาด)

2) ด้านการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(การที่ชุมชนพื้นานสามารถจัดการบำรุงรักษาพื้นที่ของตนเพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่สามหรือหน่วยงาน เข้ามาทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนพื้นานอนุรักษ์อยู่)

3) ด้านการเข้าชื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชนหรือดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน (การที่ชุมชนพื้นานได้ประสบพบเจอกับผลกระทบจากบ่อฝ่งกลบขยะมูลฝอย ประชาชนสามารถเข้าชื้อร่วมกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการแก้ไข ปัญหาที่ประสบพบเจออยู่)

4) รัฐจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและชุมชนตาม (1) ถึง (4) หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวได้ (เมื่อชุมชนพื้นานประสบพบเจอกับปัญหาบ่อฝ่งกลบขยะ ประชาชนได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าว)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปทาน 4 และสิทธิชุมชนกับการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝ่งกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพื้นาน อำเภอยุเมส จังหวัดนครสวรรค์ โดยศึกษาได้มาจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากบ่อฝ่งกลบขยะมูลฝอย จำนวน 295 คน ที่ได้จากสูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) จากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากบ่อฝ่งกลบขยะทั้งหมด รวมจำนวน 1,122 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่มีความเชื่อมั่นค่าความเชื่อมั่น .988 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deflection) และสถิติอ้างอิง คือ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับการทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (Pearson, 1896)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) โดยกำหนดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม, ผู้นำท้องถิ่น, สาธารณสุข, ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม, ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ และประชาชน เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงที่ชัดเจนสามารถอธิบายเสริมสนับสนุน

ข้อโต้แย้งต่าง ๆ และเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้งหรือเห็นควรเพิ่มเติมความรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูป/คน จำแนกเป็น 6 กลุ่ม สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80 การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 21.20 อาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นมีอาชีพ เกษตรกร/ประมง จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 และรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000-15,000 บาท มีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 40.70

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมมัตปธาน 4 โดยภาพรวม

(n=295)

ข้อ	ระดับผลกระทบจากบ่อฝังกลบ ขยะมูลฝอย ตามหลักสัมมัตปธาน 4	ระดับความเห็น		การแปล ผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านสิ่งแวดล้อม (ชุมชนควรมีสิทธิในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ)	3.61	0.92	มาก
2.	ด้านสุขภาพ (ชุมชนควรมีสิทธิในการกำหนดมาตรการในการลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อฝังกลบขยะ)	3.72	0.86	มาก
3.	ด้านอาณาเขต (ชุมชนควรมีสิทธิในการหากลยุทธ์ วิธีการ ในการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อฝัง)	3.63	0.92	มาก

ข้อ	ระดับผลกระทบจากบ่อฝึกลบ ขยะมูลฝอย ตามหลักสัมมัตปธาน 4	ระดับความเห็น		การแปล ผล
		$\bar{X}$	S.D.	
4.	ด้านอนุรักษ์นาปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในการรักษา ชุมชน คนใน ชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิด ผลกระทบจากบ่อฝึกลบขยะ)	3.48	0.91	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย		3.61	0.82	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝึกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมมัตปธาน 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝึกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมมัตปธาน 4 มากที่สุด คือ ด้านปหานปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในการกำหนดมาตรการในการลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อฝึกลบขยะ) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.72$ รองลงมาอยู่ที่ด้านภาวนาปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในการหากลยุทธ์ วิธีการ ในการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อฝึกลบ) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.63$ และด้านสังวรปธาน (ชุมชนควรมีสิทธิในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาผลกระทบจากบ่อฝึกลบขยะ) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.61$ ส่วนด้านที่มีระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝึกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมมัตปธาน 4 ต่ำที่สุด คือ ด้านอนุรักษ์นาปธาน(ชุมชนควรมีสิทธิในการรักษาชุมชน คนในชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดผลกระทบจากบ่อฝึกลบขยะ) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.48$ เป็นลำดับสุดท้ายของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝึกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามสิทธิชุมชนตามมาตรา 43 โดยภาพรวม

(n=295)

ข้อ	ผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอย ในพื้นที่ตำบลพันลาน	ระดับความเห็น		การ แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู	3.59	0.91	มาก
2.	ด้านการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทาง ชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ	3.59	0.88	มาก
3.	ด้านการเข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน	3.54	1.00	มาก
4.	ด้านรัฐจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและ ชุมชนตาม (1) ถึง (4)	3.63	0.97	มาก
รวมเฉลี่ย		3.59	0.91	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด คือ ด้านรัฐจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและชุมชนตาม (1) ถึง (4) อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.63$ รองลงมาอยู่ที่ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และด้านการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งทั้งสองด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ด้านละ $\bar{X} = 3.59$ เท่ากัน ส่วนด้านที่มีระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ต่ำที่สุด คือ ด้านการเข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.54$ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปทาน 4 และสิทธิชุมชนกับการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก Pearson Correlation (r) (0.905**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านอนุรักษ์นาปธาน (X_4) กับด้านการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Y_2) มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.921^{**}$) รองลงมา ได้แก่ คู่ของด้านกาวนาปธาน (X_3) กับด้านการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Y_2) มีความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.867^{**}$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านสังวรปธาน (X_1) กับด้านการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Y_2) และคู่ของด้านสังวรปธาน (X_1) กับด้านการเข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขปัญหามลภาวะหรือมลพิษ (Y_3) มีความสัมพันธ์อยู่ที่คู่ละ ($r = 0.603^{**}$)

3. แนวทางในการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมปทาน 4 พบว่า

3.1 การเสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีตัวแทนจากประชาชน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และแจ้งเหตุกรณีที่บ่อฝังกลบก่อให้เกิดผลกระทบเปิดช่องทางการร้องเรียนที่สะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส เช่น ศูนย์รับเรื่องร้องเรียนออนไลน์ สายด่วน หรือศูนย์บริการในพื้นที่

3.2 การสร้างความรู้และความตระหนักรู้ด้านการจัดการขยะที่ต้นทางโดยจัดอบรม และกิจกรรมรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีตั้งแต่ครัวเรือน ส่งเสริมระบบ “ธนาคารขยะ” และเครือข่ายรีไซเคิลในชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและลดปริมาณขยะที่เข้าสู่บ่อฝังกลบ

3.3 การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดทำโครงการจัดการขยะมูลฝอยที่หลากหลาย เช่น การนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก การผลิตเชื้อเพลิงขยะ (RDF) เพื่อใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม จัดสรรงบประมาณและเทคโนโลยีสนับสนุนให้แก่ชุมชนเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

3.4 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ โดยส่งเสริมการประสานงานระหว่างชุมชน ภาครัฐ โรงเรียน วัด และภาคเอกชน เพื่อสร้างระบบการจัดการขยะที่เข้มแข็ง จัดเวทีประชาคมเพื่อกำหนดกติกาและมาตรการร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู (ชุมชนพันลาน สามารถอนุรักษ์ พื้นฟู พื้นที่บริเวณใกล้เคียงของบ่อฝังกลบขยะให้เป็นพื้นที่ปลอดโปร่ง สะอาด) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ชุมชนในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอย ผ่านกระบวนการจัดการอบรม หรือการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ การแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดคือการแก้ไขปัญหาที่ต้นทาง ลดปริมาณขยะที่ต้นทาง ขณะที่ทางเทศบาล ชุมแสงมิได้ละเลยปัญหาที่เกิดขึ้นพยายามหาทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนบริเวณดังกล่าวได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของนางนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง (2566) ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนตำบลปะตง โดยการประยุกต์ใช้หลัก A-I-C เกิดจากองค์ความรู้ด้านการสร้างเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยและเทคโนโลยีในการจัดการขยะที่เหมาะสม รวมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแผนการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรด้วยกระบวนการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตำบลปะตง โดยจะเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนตำบลปะตง โดยการประยุกต์ใช้หลัก A-I-C ในการสร้างโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการดำเนินการวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหาขยะร่วมกันกระบวนการสร้างความรู้เพื่อการจัดการขยะในชุมชนตำบลปะตง

ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิถีการที่กฎหมายบัญญัติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เทศบาลชุมแสงมีการจัดเจ้าหน้าที่หรือเวรยามในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด และความปลอดภัยของบ่อฝังกลบขยะอยู่แล้ว แต่ถ้ามีปัญหาหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้น

ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีการรับมือหรือแผนป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดเหตุหรือภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น และทีมงานเจ้าหน้าที่ป้องกันฯ อบต.พันลาน เข้าร่วมทำการฝึกซ้อมแผนการป้องกันและเฝ้าระวังเหตุเพลิงไหม้บ่อขยะเทศบาลเมืองชุมแสง ในรูปแบบเสมือนจริงเพื่อมีแผนป้องกันรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของชัยพัฒน์ ดอนไม้ชัย (2560) พบว่า การดำเนินกิจกรรมกำจัดขยะของบริษัท อีสเทิร์น เอนเนอร์จี พลัส จำกัด สอดคล้องกับแผนการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดสมุทรปราการ และ Roadmap ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เห็นชอบแล้วเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย และแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาในพื้นที่วิกฤตที่ต้องเร่งแก้ไขปัญหากำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกต้องและตกค้างสะสม ให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ที่ทิ้งขยะมูลฝอย การแยกขยะมูลฝอย การขนขยะมูลฝอย สร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน เน้นให้ความรู้ประชาชน และบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดสมุทรปราการได้กำกับดูแลการบริหารจัดการขยะของสถานที่กำจัดขยะตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแต่ต้องได้รับการติดตามตรวจสอบและกำกับดูแลจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้เคียงน้อยที่สุด และอาจเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดสมุทรปราการได้

ระดับสิทธิชุมชนจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านรัฐจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและชุมชนตาม (1) ถึง (4) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ภาคประชาชนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการเรียกร้องให้ภาครัฐสนับสนุนในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการขยะ มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการจัดการขยะ ปลุกฝังแบบแผนให้ประชาชนตระหนักถึงการคัดแยกขยะตั้งแต่วัยกำลังศึกษาโดยใช้กลไกของสถาบันการศึกษา และครอบครัวในการปลูกฝังเด็กและเยาวชน มีการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องของการบริหารจัดการขยะและนำมาปรับหรือประยุกต์ให้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ ถ้าจะมีให้การดูงานหรือเป็นการเสียงบประมาณโดยศูนย์เปล่าทางภาครัฐควรสร้างแบบแผน หลักการประเมินและเงื่อนไขให้ชัดเจนกับ

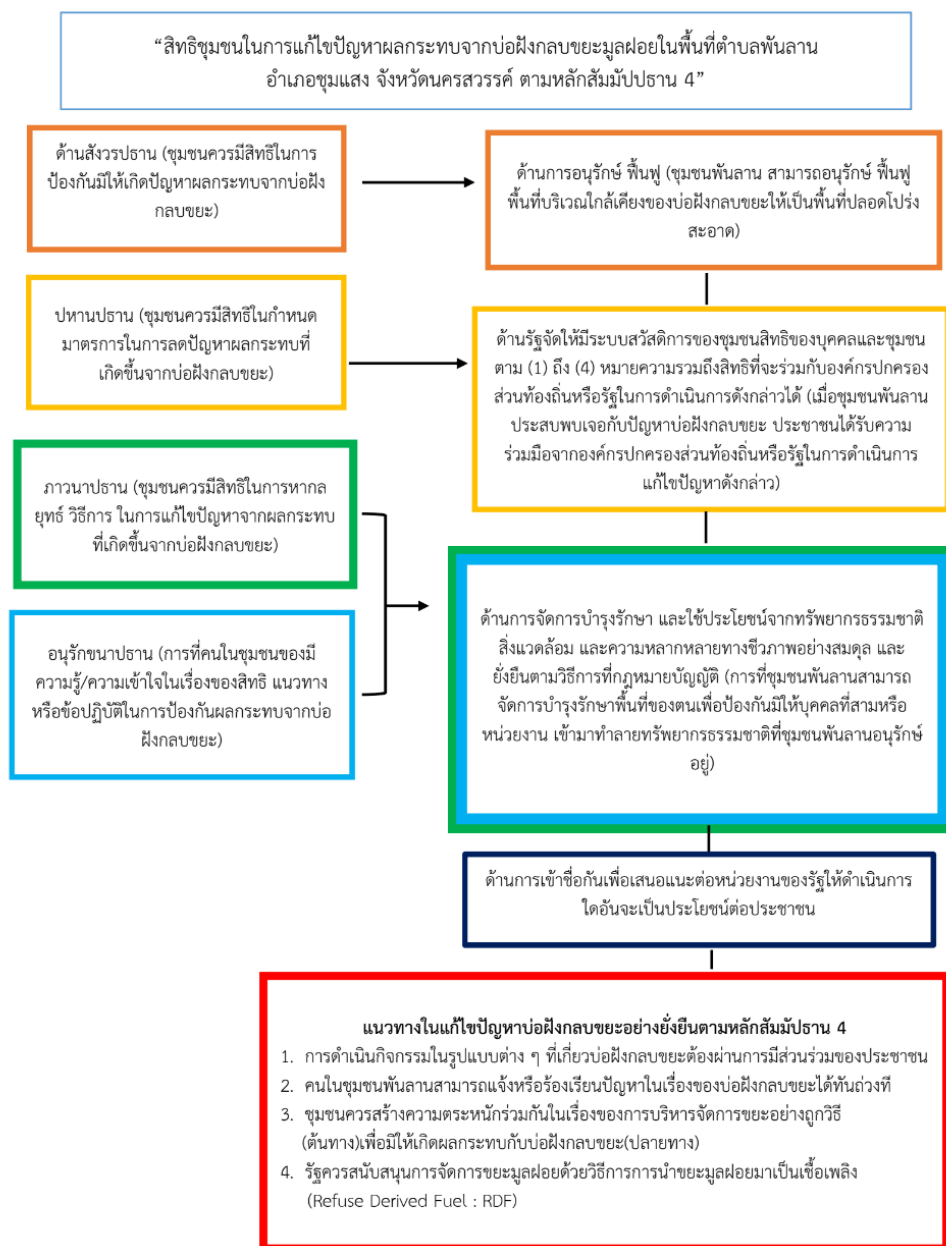
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของนภัสรพี แถบเงิน (2565) พบว่า จากการศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลนครสกลนคร พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครสกลนคร มีความรู้ในการจัดการขยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลดการเกิดปริมาณขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี โดยการเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความทนทาน อายุการใช้งานยาวนาน รวมถึงการใช้ถุงผ้า ตะกร้า หรือปั่นโต ในการไปจ่ายตลาดเพื่อซื้อสินค้า รวมถึงการเลือกซื้อสินค้าชนิดเติมซึ่งจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และลดการเกิดปริมาณขยะมูลฝอย ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลนครสกลนคร มีการจัดโครงการแยกขยะเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ในการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การนำวัสดุประเภท เศษอลูมิเนียมเหล็กไม้ และคัดแยกกล่องกระดาษหรือหนังสือพิมพ์ เพื่อนำไปขายทำให้เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าใหม่และสร้างรายได้ในครัวเรือนได้อีกด้วยและประชาชนเกิดความตื่นตัวต่อการจัดการขยะมูลฝอย และการคัดแยกขยะมูลฝอย

แนวทางในการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมปทาน 4 การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบ่อฝังกลบขยะต้องผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยที่คนในชุมชนพันลานสามารถแจ้งหรือร้องเรียนปัญหาในเรื่องของบ่อฝังกลบขยะได้ทันเวลาที่ เมื่อเกิดปัญหาหรือเหตุการณ์ฉุกเฉิน และชุมชนควรสร้างความตระหนักร่วมกันในเรื่องของการบริหารจัดการขยะอย่างถูกวิธี (ต้นทาง) เพื่อมิให้เกิดผลกระทบกับบ่อฝังกลบขยะ (ปลายทาง) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรพล ทะจะกัน (2562) พบว่า เทศบาลนครนครศรีให้กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนซึ่งคณะกรรมการของชุมชนได้มีการประชาสัมพันธ์ให้มีการทำความสะอาดชุมชนครั้งใหญ่หลังจากนั้นทางกลุ่มคณะกรรมการก็ได้มีการจัดตั้งโครงการธนาคารขยะขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนและผู้สูงอายุในท้องถิ่นได้มีการคัดแยกขยะโดยการนำขยะมาเพื่อมาแลกของต่าง ๆ กลุ่มคณะกรรมการจะให้กลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุเป็นเป้าหมายในการเริ่มต้นของการจัดการขยะก่อนที่จะขยายโครงการไปยังกลุ่มคนทุกวัยในชุมชน การใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนภาคครัวเรือน ให้ความร่วมมือบริหารจัดการขยะมูลฝอยอยู่ร่วมกับเทศบาล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นวิธีสร้างมวลชน

สัมพันธในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในครัวเรือน ชุมชนมีรูปแบบการคัดแยกขยะ มีการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะ มีการประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะสม่ำเสมอเพื่อขยายเครือข่ายการคัดแยกขยะบรรณรักษ์ให้คนในชุมชนคัดแยกขยะนี้เป็นนิสัย ขยะที่พบส่วนใหญ่จะเป็นขยะที่มาจากการใช้ทั่วไปในครัวเรือน ขยะแห้งก็จะมี การคัดแยกให้เหลือทิ้งในปริมาณที่น้อยที่สุด และรัฐควรสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยด้วยวิธีการการนำขยะมูลฝอยมาเป็นเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel : RDF) เพื่อเป็นการลดจำนวนของขยะที่เกิดขึ้น และสามารถนำเชื้อเพลิงที่ได้จากการแปรรูปขยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (2562) พบว่า มีการศึกษาวิจัยและพัฒนานำขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้มาดำเนินการผลิตขยะเชื้อเพลิงอัดแท่งชนิด Densified RDF เพื่อให้ได้ขยะเชื้อเพลิงอัดแท่งที่มีความร้อนสูง สะดวกในการขนส่ง และสามารถนำไปใช้ร่วมกับเชื้อเพลิงชนิดอื่น ๆ ในโรงไฟฟ้าและอุตสาหกรรม จะสามารถลดปริมาณขยะที่จะนำไปฝังกลบ ลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสามารถนำขยะมาผลิตเป็นพลังงานทดแทน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “สิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมมาปธาน 4” ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ ตำบลพันลาน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสัมปทาน 4

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสิทธิชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลพันลาน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักสัมมาปธาน 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนพันลานสามารถจัดการบำรุงรักษาพื้นที่ของตนเพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่สามหรือหน่วยงาน เข้ามาทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนพันลานอนุรักษ์อยู่ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนพันลานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ หรือ รมรณรงค์ในการช่วยกันดูแลรักษาบ่อฝังกลบขยะ รวมถึงมีการจัดหากิจกรรม/โครงการ/หรือวิทยากรมาอบรมให้ความรู้เบื้องต้นในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดจากบ่อฝังกลบขยะ อีกทั้งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังปัญหาหรือผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ มีการตรวจสอบหรือประเมิน และรายงานผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะอยู่เสมอ (ภาวนาปธาน: ชุมชนควรมีสติในการหากลยุทธ์วิธีการ ในการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อฝังกลบขยะ)

ขณะเดียวกัน คนในชุมชนของพันลานสร้างความตระหนักร่วมกันในเรื่องผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะไม่ว่าจะเป็นในด้านของความรู้/ความเข้าใจในเรื่องของสิทธิ แนวทางหรือข้อปฏิบัติในการป้องกันผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ และด้านสภาพแวดล้อม คนในชุมชนพันลานต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณรอบ ๆ บ่อฝังกลบขยะเพื่อเป็นการลดปัญหา หรือเพื่อให้เกิดภูมิทัศน์ที่ดีขึ้น รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์ในการวัดคุณภาพน้ำ อากาศบริเวณบ่อฝังกลบขยะ และมีการตรวจสอบสภาพประจำเดือนหรือประจำปีอยู่เป็นประจำให้แก่คนในชุมชนพันลานที่อยู่บริเวณบ่อฝังกลบขยะ (อนุรักษนาปธาน: ชุมชนควรมีสติในการรักษา ชุมชน คนในชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้ได้รับผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ) อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนพันลานสามารถอนุรักษ์ พื้นฟู พื้นที่บริเวณใกล้เคียงของบ่อฝังกลบขยะให้เป็นพื้นที่ปลอดโปร่ง สะอาดได้นั้นต้องประกอบด้วย คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่ในเรื่องของการประชุมวางแผน การเสนอแนวทาง หรือข้อปฏิบัติ ในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ และผู้นำชุมชนมีการประสานงาน ขอความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ อีกทั้งคนในชุมชนมีการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากบ่อฝังกลบขยะโดยในส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล

จัดทำป้ายรณรงค์ หรือให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ (สังวรปธาน: ชุมชนควรมีสติในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะ)

ในประเด็นสุดท้ายคือ ปัจจัยที่จะส่งผลให้ประชาชนได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการแก้ไขปัญหาบ่อฝังกลบขยะต้องประกอบด้วย เมื่อเกิดปัญหาจากบ่อฝังกลบขยะคนในชุมชนพื้นถิ่นสามารถแจ้งหรือร้องเรียนปัญหาดังกล่าวได้ทันที หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในชุมชนสามารถรับเรื่องร้องเรียนและประสานงานในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันที หรือผู้นำชุมชน และคนในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวเฉพาะหน้าได้ รวมถึงการมีแนวทางปฏิบัติร่วมกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน (ปธานปธาน: ชุมชนควรมีสติในกำหนดมาตรการในการลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อฝังกลบขยะ) และสิ่งที่ชุมชนพื้นถิ่นไม่ควรละเลยคือการที่ชุมชนพื้นถิ่นได้ประสบพบเจอกับผลกระทบจากบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยประชาชนสามารถเข้าชื่อร่วมกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ประสบพบเจออยู่

ดังนั้นแนวทางในแก้ไขปัญหาบ่อฝังกลบขยะอย่างยั่งยืนตามหลักสัมมาปธาน 4

1. การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบ่อฝังกลบขยะต้องผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. คนในชุมชนพื้นถิ่นสามารถแจ้งหรือร้องเรียนปัญหาในเรื่องของบ่อฝังกลบขยะได้ทันที
3. ชุมชนควรสร้างความตระหนักร่วมกันในเรื่องของการบริหารจัดการขยะอย่างถูกวิธี (ต้นทาง) เพื่อมิให้เกิดผลกระทบกับบ่อฝังกลบขยะ(ปลายทาง)
4. รัฐควรสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยด้วยวิธีการการนำขยะมูลฝอยมาเป็นเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel : RDF)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรสนับสนุนนโยบายให้ชุมชนควรสร้างความตระหนักร่วมกันในเรื่องของการบริหารจัดการขยะอย่างถูกวิธี เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับบ่อฝังกลบขยะ และเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด จากประเภทของขยะภายในอนาคตได้อีก
2. ภาครัฐควรสนับสนุนโครงการจัดการขยะมูลฝอยด้วยวิธีการการนำขยะมูลฝอยมาเป็นเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel : RDF) อย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างมีคุณภาพ
3. ภาครัฐควรมีนโยบายการแยกขยะในชุมชนอย่างเข้มงวดขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดความเสี่ยงภัยเป็นวงกว้างที่สามารถเกิดขึ้นได้ในอนาคต
4. ภาครัฐควรมีนโยบายการตรวจสอบสุขภาพประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบเป็นประจำ
5. ภาครัฐควรการฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อแบคทีเรียและจุลินทรีย์ เพื่อลดการฟุ้งกระจายของกลิ่นขยะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการอนุรักษ์ พื้นที่ (ชุมชนพันทาน สามารถอนุรักษ์ พื้นที่พื้นที่บริเวณใกล้เคียงของบ่อฝังกลบขยะให้เป็นพื้นที่ปลอดโปร่ง สะอาด) ภาครัฐควรส่งเสริมเรื่องการแยกขยะอย่างจริงจัง และส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างเข้มงวด
2. ด้านการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ภาครัฐควรสนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้มีจำนวนเพียงพอต่อการดูแลบ่อฝังกลบ เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ขึ้นในอนาคต
3. ด้านการเข้าชื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ภาครัฐควรมีการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว และสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาระหว่างภาครัฐและประชาชนในอนาคต

4. ด้านรัฐจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและชุมชนตาม (1) ถึง (4) ภาครัฐควรมีการศึกษาข้อมูลใหญ่ ๆ อย่างต่อเนื่อง และทันเหตุการณ์ เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ และทันกับเทคโนโลยีในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565–2570). https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2021/10/pcdnew-2021-10-16_05-41-25_882141.pdf
- กรมควบคุมมลพิษ. (2567). ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของจังหวัดนครสวรรค์. https://thaimsw.pcd.go.th/report_province.php?year=2564&province=47
- กรมควบคุมมลพิษ. (2567). ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศ. https://thaimsw.pcd.go.th/report_country.php
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2562). *ศึกษาวิจัยและพัฒนาการผลิตขยะเชื้อเพลิง (RDF)*. (รายงานการวิจัย). กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน.
- ชัยพัฒน์ ดอนไม้ชัย. (2560) *การบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะ ตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสาคร.
- นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง. (2566). การจัดการขยะฐานศูนย์ของชุมชนภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(4), 1011-1026.
- นภัสรพี แดบเงิน. (2565). *ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลนครสกลนคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- พัชรพล ทะจะกัน. (2562). *การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2565). *ภัยจากขยะหากจัดการไม่เหมาะสม จะส่งผลอย่างไรต่อระบบนิเวศ*. <https://www.thaihealth.or.th/?p=309696>.
- Pearson, K. (1896). *Mathematical contributions to the theory of evolution. III. Regression, heredity, and panmixia. Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series A*, 187, 253–318.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). Harper & Row.